

The Southern Kurdish (Kermashani Dialect) Status Use in Kermanshah: Language Maintenance or Shift?

Ghodrat Zarei¹

Mohammad Dabirmoghaddam^{2*}

Abstract

Language change among multilingual societies is considered as an important issue. Native speakers of indigenous languages are willing to acquire prestigious languages. The tendency in bi/multilingual context in Kermanshah to use Persian can threaten the survival of the Southern Kurdish (Kermashani dialect). This study is going to examine whether the speakers are maintaining their native language or shifting. The hypothesis is that Kurdish usage has declined in various domains specially among the youth as they are increasingly shifting to Persian. To find out, 384 Participants in 3 groups: under 20, 20-50 and over 50 were selected by simple random sampling to fill up the questionnaire. On the basis of The Domain Analysis Theory of Fishman (1966) in which language domains as social structures are used, the data were collected and were analyzed by SPSS software. The findings maintained that in family domain Kurdish usage is less than in office and Marketplaces domains and the extent of Kurdish learning as the first language has declined. On the other hand, the acquisition of Persian as the first language in the youngest group has unexpectedly raised more than 10 times compared to the other 2 older groups. The findings signify an accelerating language shift in Kermanshah.

Keywords: language maintenance, language shift, Southern Kurdish, Kermashani Dialect

Extended Abstract

1. Introduction

The development of technology and communication accompanied by social, cultural, political and economic changes have urged the native speakers of local languages to acquire and use official and prestigious languages. So, language

1. Ph.D. in linguistics, Department of Linguistics, Faculty of Persian Literature and Foreign Languages, Allamah Tabatabaei University, Tehran, Iran. (ghzare54@gmail.com)

*2. Professor, Department of Linguistics, Faculty of Persian Literature and Foreign Languages, Allamah Tabatabaei University, Tehran, Iran. **(Corresponding Author: mdabirmoghaddam@gmail.com)**

shift among bi/multilingual societies is an issue of global concern. This tendency which is the case for Iranian native languages and dialects, can really weaken their status. Kermashani Kurdish, a variety of the Kurdish language, has long been spoken in Kermanshah in the west of Iran. These days, its usage has declined in various domains and Kurdish acquisition as a mother tongue has seriously decreased especially among the youth. This can threaten its survival in Kermanshah. The purpose of the current research is to provide some information on the Southern Kurdish (Kermashani dialect) status use and the extent of language change in Kermanshah. It also tries to evaluate the speakers' attitudes toward their native language and investigate the effect of social factors on its usage. The main question raised is whether the Kurdish speakers in Kermanshah maintain their indigenous language or shift to Persian. The hypothesis is that the Southern Kurdish usage is decreasing in various domains, especially among the youth, since they are shifting to Persian Language.

2.Theoretical framework

Theoretically, this research is in the framework of The Domain Analysis of Fishman (1966) through which the language use can be measured based on setting, participants, or interlocutors in some language domains such as family, school, office, street & marketplaces, religion and art & hobbies.

3. Methodology

In this descriptive - analytical research, the domains of family, street and marketplaces, office / work, school, religion, art & hobbies were regarded for investigation. The current study describes and analyzes the data collected through a questionnaire including 32 questions. It has investigated the usage of Kermashani Kurdish and Persian in the domains mentioned and the speakers' attitude towards these languages. For this purpose, 384 subjects (male and female) were selected by Simple Random Sampling to fill up the questionnaire. The participants were equally divided into 3 age groups (under 20, 20- 50 and over 50 years old). The classified tables and diagrams of data were prepared through SPSS software and then were described and analyzed.

4. Results & Discussion

The results indicated that 60/68 percent of the participants have acquired Kurdish as their first language, but in the youngest group just 28 percent have acquired Kurdish as their first language. Whereas, Persian language learning as the first language in this group has, unexpectedly, raised more than 10 times compared to the oldest age group. As a result, the language for communication with the family members was a function of participants' age. For example, 61 percent of the younger group used Kurdish for talking to their grandparents. On the other hand, 49 percent of this group spoke with their parents in Kurdish.

During communicating with their younger brothers and sisters, only 7/8 percent of them use Kurdish. At school domain, the average of 81/5 percent of the students in schoolyards and 83 percent with the teachers in classroom communicate in Persian. As for the office and street & marketplaces domains, the usage of language demonstrates the general dominance of Kurdish, since 63 percent of the participants use Kurdish in talking to clerks at their office. Facing a doctor at his/her office, or a receptionist, 63 and 83/9 percent of them apply Kurdish, respectively. In conversing with their neighbors and a taxi / bus driver, the addressees Kurdish usage were 63/8 and 71/6 percent, respectively. Nevertheless, Kurdish usage is severely decreasing in these two domains among the youth. As an example, only 39 percent of them converse with neighbors in Kurdish. The domains of religion and art are subject oriented rather than participants or situation. Although 64 percent of the questioned persons in 20 - 50 group prefer Kurdish to Persian in music, 35 percent of the youngest group prefer Kurdish in this subject. At religion domain, the finding maintained the dominance of Persian usage in the youngest group but, only 18 percent of the 20- 50 years group use Persian in worship and praying.

5. Conclusions & Suggestions

On the whole, the findings indicated that Kermanshah is experiencing an accelerating language shift among the youth. The argumentation supporting such an indication are as follows: 1. The youth and educated people' tendency to acquire and use Persian signifies the reduction of Kurdish native speakers. 2. The girls' (as would-be mothers) tendency to use Persian means the spread of Persian acquisition by the next generation, because they have the crucial role in language transmission to little children. 3. In family domain, Kurdish is used even less than office, marketplaces and art domains. 4. The lack of much positive attitude to Kurdish implies the less collective determination to maintain this language.

Select Bibliography

- Beck, D. & Lam, Y. Language Loss and Linguistic Suicide: A Case Study from the Sierra Norte de Puebla, Mexico. *Toronto Working Papers in Linguistics*. 2008; 27: 5-6. DOI <https://doi.org/10.7939/R3J679027> [Accessed 1 Apr 2018]
- Cohn, A. C., & Ravindranath, M. Local languages in Indonesia: Language maintenance or language shift? *Linguistik Indonesia*, 2014; 32(2): 131–148. DOI <https://doi.org/10.26499/li.v32i2.22> [Accessed December 5 , 2019]

- Dabir Moghaddam, M. *The Typology of the Iranian Languages*. Tehran: SAMT, 2013. (In Persian).
- Fasold, R. *The Sociolinguistics of Society*. Oxford, UK: Basil Blackwell, 1984.
- Fishman, J. A. *Reversing Language Shift: Theoretical and Empirical Assistance to Threatened Languages*. Clevedon: Multilingual Matters, 1991.
- Loutfi, A. (2020). The Status of Mother Tongues and Language Policy in Morocco, *The International Journal of Applied Language Studies and Culture (IJALSC)*, 2020; (3) 2: 1-10 DOI:10.34301/alsc.v3i2.27
- McNulty, S. J. Linguicide or linguistic suicide? A case study of Indigenous Minority Languages in France, *School of Philosophy, Psychology and Language Sciences of The University of Edinburgh hance*”, *University of Edinburgh, United Kingdom*, 2019. DOI:10.13140/RG.2.2.14334.13124. [Accessed 29 June 20].
- Sirkeci, I. & Zeyneloglu, S. & Civelek, Y. *Language Shift among Kurds In Turkey: A special and demographic analysis*. In KURDISH STUDIES. 2016; 4(1): 25-50. <https://kurdishstudies.net/menu-script/index.php/KS/article/view/117> [Accessed 20 Feb 2018].
- Wamaitha, K., R. Assessment of Language Shift among the youth in Nairobi County, Kenya: Katarina University. *Journal of Advances in Language and Literary Studies*, 2019; 9(4): 34-56.
- URI <https://karuspace.karu.ac.ke/handle/20.500.12092/2425>. [Accessed 13 Apr 2020].
- Zarei, Ghodrati. Age Variable in Language Maintenance or change: A Case Study of Kermashani Kurdish. *The Journal of Western Iranian Languages and Dialects*, Razi University, Faculty of Literature and Humanities, 2023. (In Press). DOI: 10.22126/jlw.2024.10368.1752

How to cite:

Zarei Gh, and Dabirmoghaddam M. The Southern Kurdish (Kermashani Dialect) Status Use in Kermanshah: Language Maintenance or Shift?. *Zaban Farsi va Guyeshhay Irani*. 2024; 1(17): 115-140. DOI: 10.22124/plid.2025.27593.1682

Copyright:

Copyright for this article is retained by the author(s), with first publication rights granted to *Zaban Farsi va Guyeshhay Irani (Persian Language and Iranian Dialects)*. This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided that the original work is properly cited.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۵/۱۵
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۲۸
صفحات: ۱۴۰-۱۱۵

وضعیت کاربرد کردی جنوبی (گویش کرمانشاهی) در کرمانشاه: حفظ یا تغییر زبان؟

محمد دبیرمقدم^۲

قدرت زارعی^۱

چکیده

تغییر زبان در جامعه‌های چندزبانه یک موضوع مهم تلقی می‌شود. گویشوران زبان‌های محلی تمایل به فراگیری زبان‌های معتبر دارند. گرایش به کاربرد زبان فارسی در بافت دو/چند زبانه شهر کرمانشاه بقای زبان کردی جنوبی (گویش کرمانشاهی) را تهدید می‌کند. پرسش اساسی درمورد حفظ یا تغییر زبان بومی گویشوران است. فرضیه پژوهش این است که کاربرد زبان کردی در حوزه‌های مختلف به‌ویژه در میان نوجوانان کاهش یافته و به سمت زبان فارسی سوق می‌یابد. برای یافتن پاسخ، ۳۸۴ آزمودنی از ۳ گروه سنی زیر ۲۰ سال، ۲۰ تا ۵۰ ساله و ۵۰ ساله به‌بالا به صورت تصادفی ساده برگزیدیم تا به سؤالات پرسش‌نامه پاسخ دهند. داده‌ها براساس تحلیل حوزه‌ای فیشرمن (۱۹۶۶) که از حوزه‌های زبانی به‌عنوان ساختارهای اجتماعی بهره می‌گیرد، جمع‌آوری و با نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل شد. نتایج نشان از کاربرد کمتر زبان کردی در حوزه خانواده نسبت به حوزه‌های اداری و کوچه و بازار و کاهش میزان فراگیری زبان کردی به‌عنوان زبان اول دارد. درمقابل، فراگیری فارسی به‌عنوان زبان اول در جوان‌ترین گروه نسبت به دو گروه سنی بالاتر یکباره به حدود ۱۰ برابر رسیده است. یافته‌ها حاکی از شتاب در فرایند تغییر زبان در شهر کرمانشاه است.

واژگان کلیدی: تغییر زبان، حفظ زبان، کردی جنوبی، گویش کرمانشاهی، فارسی، نگرش زبانی.

ghzareei54@gmail.com

۱. دانش‌آموخته دکتری زبان‌شناسی، دانشکده ادبیات فارسی و زبان‌های خارجی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

✉ mdabirmoghaddam@gmail.com

۲. استاد گروه زبان‌شناسی، دانشکده ادبیات فارسی و زبان‌های خارجی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. (نویسنده مسؤول)

۱- مقدمه

به باور زبان‌شناسان، زبان و جامعه پیوسته در حال تحول و دگرگونی هستند. در این میان، شیوه مطلوب آن است که دگرگونی‌های زبانی به‌شیوه‌ای انجام پذیرد که ضمن بازتاب تدریجی تحولات اجتماعی و داشتن یک ثبات نسبی، به نقش ارتباطی آن خللی وارد نشود. پیدایش و تحول زبان دلایل اجتماعی، زیستی و روانی دارد (مدرسی، ۱۳۹۶: ۲۰). ازاین‌رو، باید زبان را در بافتی گسترده‌تر و با توجه به متغیرهای اجتماعی گوناگون مطالعه کرد. براساس آمارهای رسمی یونسکو (۲۰۰۳)، از میان بیش از هفت هزار زبان دنیا، کمتر از ۱۰۰ زبان در دنیای دیجیتال استفاده می‌شود. زبان‌ها در سطح کره زمین یکنواخت پراکنده نشده‌اند و فرصت استفاده از آنها برای مشارکت مؤثر در جامعه‌ها به‌صورت نامتوازن توزیع شده‌است (Grenoble, & Whaley, 2006: 3).

بنابه هورنبرگر و کورنل - مولینا^۱ (2004)، پدیده حفظ زبان به موقعیت‌هایی از برخورد زبانی اشاره دارد که در یک جامعه، به‌رغم وجود یک زبان غالب، گویشوران نسبت به کاربرد زبان بومی خود مصمم باشند و حتی اگر در جهت تغییر زبان آن گروه تلاش شود، کاربرد زبان خود را تداوم بخشند (Namei, 2010: 14). درمقابل، تغییر زبان حذف تدریجی یک زبان در درون یک جامعه است که می‌تواند به مرگ زبان بینجامد. اصطلاح یادشده را واینریش^۲ (1974: 68) به‌عنوان تغییر در کاربرد عادی^۳ یک زبان به زبان دیگر تعریف کرد.

اصولا حفظ [یا تغییر] زبان در جامعه دو یا چندزبانه‌ای مفهوم پیدا می‌کند که بین گروه‌های مختلف آن از منظر اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، آموزشی یا روابط قدرت^۴ تفاوت وجود دارد. ازاین‌رو، اصطلاحات یادشده در مورد اعضای جامعه‌ای که تنها یک زبان می‌دانند و زبان دیگری را نمی‌آموزند معنایی ندارد (Fasold, 1984: 213). در موقعیت‌های تماس زبانی، گروه‌های اقلیت زبانی درون یک پیوستار قرار می‌گیرند که دامنه‌اش از حفظ زبان آغاز و به از دست رفتن زبان ختم می‌شود. فرایند تغییر زبان، به‌عنوان پدیده‌ای اجتماعی و فردی، به کاهش توانش^۵ و کاربرد زبان مرتبط است (Tandefelt, 1992: 151). در کاهش کاربرد، زبان اقلیت به سمت زبان اکثریت تغییر پیدا می‌کند. در کاهش توانش، زبان اقلیت دیگر قادر نیست در جایگاه زبان نخست برای فرد ایفای نقش کند. هر چند بین تغییر زبان در نتیجه از

1. Hornberger & Coronel-Molina

2. Weinerich, U.

3. Natural use

4. Power relationships

5. Competence

دست رفتن توانش زبان و کاهش کاربرد زبان رابطه‌ای وجود دارد اما، این دو فرایند لزوماً به موازات هم گسترش پیدا نمی‌کنند؛ یعنی، ممکن است فرد به یک زبان تسلط کافی داشته‌باشد، بدون اینکه از آن بهره بگیرد. بنابراین، تسلط محدود زبانی پیامد کاربرد محدود زبان است و نه برعکس آن.

به دنبال برشمردن توانش زبانی و کاربرد زبان به‌عنوان دو مؤلفه مهم در حفظ یا تغییر زبان، می‌توان گفت که در زوال زبان، مهارت‌های زبانی (گفتاری، شنیداری، درک، خوانداری و نوشتاری) فرد کم‌کم از دست می‌رود (همان: ۱۹). اما، در تغییر زبان، تغییر در کاربرد زبان پدید می‌آید. براین اساس، حفظ زبان عبارت است از حفظ مهارت و کاربرد زبان. حال باید به این آگاهی رسید که چه عواملی ناکارآمدی یک زبان را در زیست‌بوم آن رقم می‌زند. فیشمن^۱ (1991: 58)، به سه دسته از جابجایی‌ها به‌عنوان متغیرهای مهم در تغییر زبان می‌پردازد که با کاهش ضریب ایمنی یک زبان، حیات آن را به خطر می‌اندازند: ۱- جابجایی فیزیکی و جمعیتی: مهاجرت از روستا به شهر یا کوچ اجباری که روند تغییر زبان را شتاب می‌بخشد. ۲- جابجایی اجتماعی^۲: جامعه‌ای که به‌لحاظ اجتماعی جایگاهش تغییر کند، ترویج نگرش منفی نسبت به جامعه زبانی خود سبب برگزیدن زبان غالب می‌شود. ۳- جابجایی فرهنگی^۳: گروه غالب به‌طور عمدی و بدون توجه به تمایزات فرهنگی و هویتی، برتری خود را به‌عنوان قدرتمندترین فرهنگ جامعه بر گروه(های) اقلیت تحمیل می‌کند (abid: 55-60).

جهانی‌شدن^۴ عاملی منحصربفرد در جهت از میان رفتن زبان‌هاست (جاویدی، ۱۳۸۳: ۱۳۹) که پیامد منفی آن ادغام زبانی و ادغام فرهنگی است (Piller, 2016: 241). در برخی از موارد، پدیده جهانی‌شدن موجب تنش و کشمکش سه‌طرفه بین هویت محلی، هویت ملی و جهانی‌شدن برای گویشوران زبان‌های محلی شده‌است (Cohen & Ravindranat, 2014: 143-144). برخی از زبان‌شناسان اجتماعی انتقادی^۵ مانند اسکوت‌ناب - کانگاس و رابرت فیلیپسون^۶ (2009: 245) تحمیل هرگونه زبان غالبی را امپریالیسم زبانی^۷ می‌دانند چون هوشیاری انتقادی افراد و گروه‌ها را پنهان می‌سازد (abid: 305). چنانچه سخن گفتن به زبان مادری فرد در حوزه اجتماعی شنیده نشود، وی در جامعه احساس از خودبیگانگی و عدم تعلق می‌کند (Piller, 2016: 232).

1. Fishman, J.
2. Social dislocation
3. Cultural dislocation
4. globalization
5. Critical sociolinguists
6. Philipson, R.
7. Language imperialism

هایلتنستام و استرود^۱ (1996: 572) به‌طور جامع‌تر، عوامل تأثیرگذار بر حفظ یا تغییر زبان را در سه سطح جامعه، گروه و فرد مطرح می‌کنند. اکثر عوامل اجتماعی به رابطه قدرت بین گروه اکثریت و گروه اقلیت نسبت به زبان‌ها و فرهنگ‌های اقلیت اشاره دارد. عوامل گروه شامل بافت جمعیتی و جایگاه (اقتصادی، اجتماعی، تاریخی و زبانی) گروه است. عوامل تأثیرگذار فردی شامل زبان اجتماعی‌شدن^۲، توانش زبانی و انتخاب زبان^۳ است. نگرش‌های زبانی که تک‌تک افراد در هنگام حفظ یا تغییر زبان با آنها مواجه هستند در هر سه سطح مشترک است.

زبان مردم کرمانشاه یکی از گونه‌های کردی جنوبی (گویش کرمانشانی) است. زبان کردی از زبان‌های ایرانی غربی شمالی (دبیر مقدم، ۱۳۹۶: ۵۹۸) است که به‌سبب پیوند تاریخی‌اش با زبان فارسی، پشته‌ای بسیار غنی برای ریشه‌شناسی و واژه‌سازی این زبان است. بنابراین، حفظ و تقویت زبان کردی، اهتمام در جهت حفظ و پویایی زبان فارسی نیز خواهد بود. گویش کرمانشانی و زبان فارسی (به‌عنوان زبان رسمی) در شهر کرمانشاه در تماس هستند. برخورد این دو زبان باعث نفوذ گسترده زبان فارسی به حوزه‌های مختلف زبانی شده‌است و تهدیدی جدی برای بقا و ماندگاری زبان کردی در این شهر است و چنانچه روند کنونی متوقف یا کند نشود، بیم آن می‌رود که با گذشت زمانی نه‌چندان دور، زبان کردی در کرمانشاه به‌دست فراموشی سپرده شود. حداقل پیامد حذف یک زبان از هم‌گسیختگی ساختارهای اجتماعی (Wamaitta, 2019: 21) و آسیب وارد شدن به توازن موجود در حیطه فرهنگی جامعه خواهد بود. هدف پژوهش توصیفی - تحلیلی حاضر یافتن پاسخی برای این پرسش است که ماندگاری زبان کردی جنوبی در شهر کرمانشاه، در آینده چگونه خواهد بود. در همین راستا، فرض نگارنده بر این است که کاربرد زبان کردی در کرمانشاه به‌ویژه در میان جوانان و نوجوانان، به‌شدت روبه‌کاهش و فرایند تغییر زبان رو به گسترش خواهد بود.

برای یافتن پاسخ، پرسش‌های فرعی زیر را مطرح می‌کنیم:

۱- زبان کردی در کدام حوزه شهر کرمانشاه کاربرد بیشتری دارد؟

۲- چه نسبتی از شهروندان کرمانشاهی، زبان کردی را به‌عنوان زبان نخست فرامی‌گیرند یا فراگرفته‌اند؟

1. Hyltenstam, K. & Stroud, C.

2. Language socialization

3. Language Choice

۳- نقش جنسیت در کاربرد زبان کردی در حوزه‌های مختلف زبانی شهر کرمانشاه چیست؟

۴- نقش تحصیلات در حفظ یا تغییر زبان کردی در شهر کرمانشاه چیست؟

۵- نگرش گویشوران زبان کردی در کرمانشاه نسبت به این زبان چگونه است؟

۶- خانواده‌های کرمانشاهی چه زبانی را از بدو تولد به‌عنوان زبان اجتماعی شدن^۱ فرزندان خود برمی‌گزینند؟

۷- وضعیت انتقال بین‌نسلی زبان کردی در شهر کرمانشاه چگونه است؟

پیشینه پژوهشی مربوط به حفظ یا تغییر زبان در موضوعاتی مانند جایگاه اجتماعی زبان‌ها، خودکشی‌زبانی^۲، عوامل حفظ یا تغییر زبان، نگرش‌زبانی، ... مشاهده می‌شود که به برخی از آنها اشاره می‌شود.

بک و لم^۳ (2008) کم‌اعتباری^۴ زبان محلی نکاکزا توتوناک^۵ در نزد گویشوران آن در چیکانتالا^۶ و پاتلا^۷ از توابع سیرانورته دیوبلا^۸ در کشور مکزیک را عامل قطع زنجیره انتقال زبانی به کودکان، یا به‌زعم آنان، «خودکشی‌زبانی» دانستند. یافته‌های گوگوناس^۹ (2009) حاکی از غلبه زبان یونانی بر زبان آلبانیایی و شتاب گرفتن فرایند تغییر زبان در میان نسل دوم مهاجران آلبانیایی در آتن، پایتخت یونان بود. جولیا سالابنک^{۱۰} (2010) در رساله دکتری‌اش در دانشگاه لنکستر^{۱۱} انگلستان به بررسی زبان موروثی^{۱۲} خود به‌نام زبان جرنیز^{۱۳} در جزیره گرنزی، واقع در کانال منش پرداخت. وی تثبیت این زبان را بسیار دشوار دانست چون تعداد کودکانی که این زبان بومی را فرامی‌گیرند بسیار اندک بود.

نامعی^{۱۴} (2012) به این نتیجه دست یافت که ایرانیان مقیم سوئد، راز موفقیت اجتماعی و اقتصادی خود را در کسب دانش به زبان اکثریت (سوئدی) می‌دانند و در حفظ زبان فارسی و

1. language socialization

2. Linguicide / linguistic suicide

3. Beck, D. & Lam, y.

4. Low prestige

5. Necaxa Totonac

6. Chicantala

7. Patla

8. Sierra norte de puebla

9. Gogonas, N.

10. Sallabank, J.

11. Lancaster

12. Heritage language

13. Dgernesiais

14. Namei, Sh.

انتقال آن به فرزندان خود کوشا نیستند. بنا به یافته‌های هبتور^۱ (2012) نسل دوم مهاجران تیگرینی زبان^۲ اریتره‌ای^۳ مقیم عربستان سعودی در حال گذار از زبان مادری به زبان عربی هستند. العبیدی و دویک^۴ (۲۰۱۴)، کاربرد آرامی نو^۵ در کنار زبان عربی در خانواده و بافت‌های مذهبی را عامل حفظ زبان اقلیت آشوری/ کلدانی‌های مقیم بغداد دانستند. کوهن و راویندرانات (2014) دریافتند که بهاسا اندونزیایی^۶ (زبان رسمی کشور اندونزی)، ضمن تصاحب حوزه‌های ارتباطی، باعث تضعیف انتقال بین‌نسلی و در معرض خطر قرار گرفتن زبان جاوه‌ای^۷ شده‌است. سرکیسی، زینل اوغلو و سیولک^۸ (2016)، کوچ اجباری کردها از شرق ترکیه به سمت استان‌های غربی این کشور و سیاست جایگزینی زبان ترکی به جای زبان کردی را از تأثیرگذارترین عوامل تغییر زبان کردی در ترکیه دانستند. مک‌نالتی^۹ (2019) ضمن بررسی جایگاه زبان‌های محلی برتون^{۱۰}، کاتالان^{۱۱}، کرسی/کرسیکا^{۱۲} و... در کشور فرانسه، می‌گوید که ۷۵ درصد از آزمودنی‌های بزرگسالی که در دوران کودکی به یکی از زبان‌های محلی یادشده صحبت می‌کرده‌اند هم‌اکنون تغییر زبان داده‌اند و تک‌زبان فرانسه هستند. وامایتا (2019) از دانشگاه کاراتینا^{۱۳} در مرکز کنیا به تغییر زبان‌های مادری بانتو^{۱۴}، نیلوتیک^{۱۵} و کوشتیک^{۱۶} در میان جوانان شهر نایروبی، پایتخت آن کشور آفریقایی اشاره کرد. لطفی ایوب^{۱۷} (2020) از دانشگاه حسن دوم^{۱۸} در شهر کازابلانکا مراکش^{۱۹}، سیاست عربی‌سازی^{۲۰} دولت را سبب تضعیف جایگاه زبان‌های محلی عربی مراکشی و زبان آمازیغ یا بربر^{۲۱} و شتاب در فرایند تغییر زبان قلمداد کرد.

-
1. Habor, H.,A
 2. Tigrinia -speaking
 3. Eritrean
 4. Al-Obaidi, T.,A.&Dweik,B.
 5. Neo - Aramic
 6. Bahasa Indonesia
 7. Javanese
 8. Sirkeci, I, Zeyneloglu,S. &Civelek,y
 9. McNulty, S., J.
 10. Berton
 11. Catalan
 12. Corsican
 13. Karatina
 14. Banto
 15. Nilotic
 16. Kushtic
 17. Lutfi, A. 2017
 18. Hassan II University
 19. Casablanca, Morocco
 20. Arabization
 21. Amazigh or Berber

علائی (۱۳۸۳) معتقد بود که معلمان و دانش آموزان شهر مغان در محیط‌های آموزشی از فارسی بهره بسیار ناچیزی می‌گیرند و کاربرد زبان ترکی در این حوزه را یک مانع دانسته بود. به باور نگارنده، این پژوهش نمونه‌ای از «حفظ زبان» است و محقق از آن غافل بود. بشیرنژاد (۱۳۸۶) در رساله دکتری خود با مطالعه جایگاه و کاربرد زبان مازندرانی در استان مازندران، روند تدریجی زوال این زبان را متذکر شد. داوری اردکانی و کاظمی (۱۳۸۷)، گویش نائینی در شهر نائین را در معرض خطر دانستند چون این گویش تقریباً جایگاهش را در حوزه‌های مختلف به زبان فارسی داده‌است. گلشاهی (۱۳۸۹) به چیرگی زبان بلوچی نسبت به فارسی در شهرستان‌های چابهار و کنارک پرداخت. بنابه یافته‌های زمانی رودسری (۱۳۸۹)، در تمام حوزه‌های رسمی و غیررسمی شهرستان لاهیجان زبان فارسی غالب بوده و زبان گیلکی در حاشیه قرار دارد. زندی، نصیری و رادنیری (۱۳۹۴) در بررسی پدیده دوزبانگویی در شهر اردبیل به نتایجی دست یافتند از جمله اینکه افراد در حوزه‌های آموزشی و اداری نسبت به حوزه‌های دیگر از فارسی استفاده می‌کنند تا از زبان ترکی. فراستی، ویسی و صابری (۱۳۹۸) به فرسایش و تغییر زبان در کردی کلهری ایلامی‌های مقیم تهران، به‌ویژه در گروه‌های سنی پایین‌تر اشاره کردند.

۲- روش‌شناسی

در این پژوهش وضعیت کاربرد زبان کردی جنوبی (گویش کرمانشانی) در شهر کرمانشاه براساس تحلیل حوزه‌ای^۱ فیثمن (1966) و با توجه به عواملی مانند مخاطب، مکان، موقعیت و موضوع که همگی یک «حوزه» را تشکیل می‌دهد بررسی شد. کرمانشاه شامل ۸ منطقه رسمی شهرداری است که به‌منظور سهولت کار پژوهشی، به دو منطقه الف (عمدتاً مناطق جنوبی) و ب (عمدتاً مناطق شمالی) تجمیع گردید. برپایه سرشماری سال ۱۳۹۵ از جمعیت ۹۴۶۶۵۱ هزار نفری این شهر، ۴۷۴۰۷۳ نفر مرد و ۴۷۲۵۷۸ نفر زن هستند و جمعیت گروه‌های سنی تا ۲۴ ساله، ۲۵ تا ۵۰ ساله و بالای ۵۰ ساله به‌ترتیب حدود ۳۹۰ هزار نفر، ۳۸۰ هزار نفر ۳۵۰ هزار نفر است (سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کرمانشاه، ۱۳۹۷: ۳۰). براساس فرمول برخط کوکران^۲، ۳۸۴ آزمودنی از این جامعه آماری به‌عنوان حجم نمونه در سه گروه سنی زیر ۲۰ سال، ۲۰-۵۰ ساله و ۵۰ ساله به‌بالا برگزیده شدند و برای هر گروه سنی ۱۲۸ آزمودنی

1. Domain Analysis Method
2. online Cochran formula

به صورت تصادفی ساده^۱ در نظر گرفته شد تا جهت انتخاب شدن در نمونه فرصت برابر و مستقلی داشته باشند و به جامعه بزرگ‌تر قابل تعمیم باشد.

جدول ۱- حجم نمونه پژوهش به تفکیک منطقه سکونت، سن و جنسیت

مجموع	بالای ۵۰ ساله		۲۰-۵۰ ساله		زیر ۲۰ ساله		گروه سنی / منطقه
	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	
۱۹۲	۳۲	۳۲	۳۲	۳۲	۳۲	۳۲	الف
۱۹۲	۳۲	۳۲	۳۲	۳۲	۳۲	۳۲	ب
۳۸۴	۶۴	۶۴	۶۴	۶۴	۶۴	۶۴	کل نمونه

بررسی تحصیلات مخاطبان نشان داد که ۱۵۸ نفر (۴۱ درصد) زیر دیپلم، ۲۱۶ نفر (۵۶/۲۵ درصد) دارای تحصیلات بالاتر از دیپلم و دانشگاهی و مشارکان بی سواد با کمترین فراوانی (۱۰ نفر)، ۲/۶ درصد را تشکیل می‌دهند. براساس حوزه‌های پیشنهادی فیشمن، حوزه‌های خانواده، کوچه و بازار، مذهب، هنر و سرگرمی، آموزش و محل کار به عنوان حوزه‌های کاربردی زبان کردی و فارسی در نظر گرفته شدند. با بهره‌گیری از برخی عوامل اجتماعی و ویژگی‌های فردی مانند سن، جنسیت، تحصیلات، طبقه اجتماعی و نگرش‌های زبانی، داده‌ها از طریق پرسش‌نامه گردآوری و به کمک نرم‌افزار SPSS جدول‌ها و نمودارها استخراج و تحلیل شد.

۳- تحلیل داده‌های پژوهش

در اینجا ابتدا به حوزه‌های کاربردی خانواده، مدرسه، اداره و کوچه و بازار که موقعیت و مخاطبان آن تعیین‌کننده است و سپس به حوزه‌های موضوع محور (مذهب و هنر) خواهیم پرداخت.

۳-۱- حوزه خانواده

۳-۱-۱- فراگیری زبان کردی به عنوان زبان اول

خانواده محیطی است که در آن زبان مادری یا زبان اول افراد شکل می‌گیرد. کاربرد زبان مادری از خانواده‌ای به خانواده دیگر و حتی در یک خانواده واحد کرمانشاهی، از فردی به فردی دیگر متفاوت است. برپایه جدول (۳)، فراگیران زبان کردی به عنوان زبان اول (۶۸/۶۰ درصد) تقریباً دو برابر فراگیران زبان فارسی (۲۹/۴۳ درصد) است اما، با تفکیک گروه‌های سنی، این وضعیت در حال دگرگونی است (زارعی، ۱۴۰۳) و اکثر خانواده‌ها با کودکان خود به زبان فارسی صحبت می‌کنند نه زبان کردی.

1. Simple Random

جدول ۳- توزیع فراوانی نمونه برحسب فراگیری زبان کردی به‌عنوان زبان اول به تفکیک منطقه

منطقه	زبان	فارسی		کردی		سایر		مجموع	
		فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
الف		۸۰	۴۱/۷	۱۰۱	۵۲/۶	۱۱	۵/۷	۱۹۲	۱۰۰
ب		۳۳	۱۷/۲	۱۳۲	۶۸/۸	۲۷	۱۴/۱	۱۹۲	۱۰۰
کل جمعیت نمونه		۱۱۳	۲۹/۴۳	۲۳۳	۶۰/۶۸	۳۸	۹/۹۰	۳۸۴	۱۰۰

۳-۱-۲- تسلط به زبان کردی

میزان تسلط به زبان مادری از معیارهایی است که در حفظ آن زبان مهم پنداشته می‌شود. طبق جدول (۴) درمجموع، ۵۱/۵۶ درصد از آزمودنی‌ها بیان کردند که به زبان کردی جنوبی و ۴۴/۳۴ درصد نیز ابراز کردند که به زبان فارسی تسلط بیشتری دارند.

جدول ۴- توزیع فراوانی نمونه برحسب تسلط به زبان فارسی و کردی به تفکیک منطقه

منطقه	تسلط	فارسی		کردی		سایر		مجموع	
		فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
الف		۸۳	۴۳/۲	۹۷	۵۰/۵	۱۲	۶/۳	۱۹۲	۱۰۰
ب		۵۰	۲۶	۱۲۰	۶۲/۵	۲۲	۱۱/۵	۱۹۲	۱۰۰
کل جمعیت نمونه		۱۳۳	۳۴/۶۴	۲۱۷	۵۶/۵۱	۳۴	۸/۸۵	۳۸۴	۱۰۰

در ادامه از مخاطبان پرسیده شد که در محیط خانه با کدام زبان راحت‌تر و بهتر مقصود خود را بیان می‌کنند. پاسخ ۳/۵۷ درصد از آنها زبان کردی بود (جدول ۵). اما، با توجه به پژوهش‌ها (زارعی، ۱۴۰۳)، گروه سنی زیر ۲۰ سال ۵ برابر گروه‌های سنی بالاتر راحت‌تر هستند که از زبان فارسی بهره بگیرند تا زبان کردی.

جدول ۵- توزیع فراوانی نمونه برحسب زبان بیان راحت‌تر مقصود به تفکیک منطقه

منطقه	زبان	فارسی		کردی		سایر		مجموع	
		فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
الف		۸۸	۴۵/۸۶	۱۰۲	۵۳/۱	۲	۱/۴	۱۹۲	۱۰۰
ب		۷۰	۳۶/۴۶	۱۱۷	۶۰/۶۹	۵	۲/۶۰	۱۹۲	۱۰۰
کل جمعیت نمونه		۱۵۸	۴۱/۱۶	۲۱۹	۵۷/۳	۷	۱/۸۲	۳۸۴	۱۰۰

برپایه این نتایج، چنانچه هرآزمودنی اولین زبانی که فراگرفته‌است کردی باشد و تسلط بیشتری بر آن داشته باشد و برای بیان مقصود خود راحت‌تر باشد که از آن بهره بگیرد، می‌توان

او را گویشور بومی زبان کردی دانست. براین اساس، داده‌ها حاکی از آن است که گویشوران بومی کردی جنوبی با ۵۷/۳ درصد پیش‌تاز هستند. اما تفکیک گروه‌های سنی آزمودنی‌ها حاکی از وارونه شدن نتیجه و افزایش روزافزون گویشوران فارسی در نسل جدید نسبت به گروه‌های سنی بالاتر بود (جدول ۶).

جدول ۶- توزیع فراوانی نمونه برحسب گویشور بومی به تفکیک سن

گویشور بومی گروه سنی	فارسی		کردی		سایر		مجموع	
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
کمتر از ۲۰ سال	۹۳	۷۲/۶۵	۳۵	۲۷/۳۴	۰	۰	۱۲۸	۱۰۰
۲۰ تا ۵۰ سال	۲۴	۱۸/۷۵	۱۰۴	۸۱/۲۵	۰	۰	۱۲۸	۱۰۰
۵۰ سال به بالا	۱۷	۱۳/۶۱	۸۴	۶۵	۲۷	۲۱/۳۹	۱۲۸	۱۰۰
کل جمعیت نمونه	۱۳۴	۳۵/۷	۲۲۳	۵۷/۳	۲۷	۷	۳۸۴	۱۰۰

۳-۱-۳- کاربرد زبان در خانواده

در این مرحله، میزان کاربرد زبان کردی جنوبی و زبان فارسی آزمودنی‌ها در خانواده و مهمانی‌های خانوادگی بررسی شد. با توجه به جدول (۷)، کاربرد زبان کردی در هنگام برقراری ارتباط با مسن‌ترین اعضای فامیل (پدر/ مادر بزرگ) در گروه‌های زیر ۲۰ سال، ۲۰ تا ۵۰ ساله و بالای ۵۰ ساله به ترتیب ۶۰/۹ درصد، ۸۹/۸ درصد و ۹۶/۹ درصد است. در مقابل، هنگام ارتباط با کودکان فامیل این میزان در آنها به ترتیب به ۲۲/۷ درصد، ۳۱/۱ درصد و ۴۳ درصد کاهش می‌یابد. شاید بتوان وضعیت موجود را این‌گونه تحلیل نمود که در حال حاضر، کاربرد زبان کردی را در این موقعیت ارتباطی حوزه خانواده گروه‌های سنی بالاتر مطابق میل کودکان و عمدتاً گروه سنی زیر ۲۰ سال صورت می‌دهند چون تنها ۲۲/۷ درصد از این نسل با کودکان فامیل به زبان کردی صحبت می‌کنند و حتی ۱۶ درصد از آنها قصد دارند که در آینده با فرزندان خود چنین عمل کنند.

جدول ۷- توزیع فراوانی نمونه برحسب میزان کاربرد زبان کردی به تفکیک مخاطب و گروه سنی

گروه سنی	کمتر از ۲۰ سال		۲۰ تا ۵۰ سال		۵۰ سال به بالا	
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
مخاطبان پدر و مادر	۶۳	۴۹/۲	۷۴	۵۷/۸	۱۰۱	۷۸/۹
فرزندان	۲۱	۱۶/۴۰	۹۱	۷۱/۰۹	۱۱۶	۹۰/۶۲

گروه سنی / مخاطبان	کمتر از ۲۰ سال		۲۰ تا ۵۰ سال		۵۰ سال به بالا	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
خواهر و برادر بزرگ‌تر	۵۳	۴۱/۴	۱۰۴	۸۱/۳	۱۱۹	۹۳
خواهر و برادر کوچک‌تر	۱۰	۷/۸	۱۰۵	۸۲	۱۱۳	۸۸/۳
عمو، دایی، عمه، خاله	۱۱	۸/۶	۵۹	۴۶/۱	۸۴	۶۵/۶
کودکان فامیل	۲۹	۲۲/۷	۴۰	۳۱/۳	۵۵	۴۳
پدربزرگ، مادربزرگ	۷۸	۶۰/۹	۱۱۵	۸۹/۸	۱۲۴	۹۶/۹
میانگین	۳۸	۲۹/۶۹	۸۴	۶۵/۶۳	۱۱۶	۹۰/۶۳

۳-۱-۴- زبان غالب در خانواده

در بسیاری از خانواده‌های کرمانشاهی، اغلب افراد دوزبانه هستند اما در ۴۹/۲۲ درصد از خانواده‌ها زبان کردی غالب است (جدول ۸).

جدول ۸- توزیع فراوانی نمونه برحسب زبان غالب به تفکیک منطقه

زبان غالب / منطقه	فارسی		کردی		سایر		مجموع	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
الف	۹۱	۴۷/۴	۹۳	۴۸/۴	۸	۲/۴	۱۹۲	۱۰۰
ب	۶۱	۳۱/۸	۹۶	۵۰	۳۵	۱۸/۲	۱۹۲	۱۰۰
کل جمعیت نمونه	۱۵۲	۳۹/۵۸	۱۸۹	۴۹/۲۲	۴۳	۱۱/۲۰	۳۸۴	۱۰۰

۳-۲- حوزه مدرسه

در مجموع، کاربرد زبان کردی در موقعیت‌های مختلف حوزه مدرسه امیدوارکننده است و می‌توان گفت که در این حوزه، زبان کردی چندان هم به حاشیه رانده نشده است هرچند در بیشتر موقعیت‌های ارتباطی کاربرد زبان فارسی در منطقه الف دو برابر منطقه ب است (جدول ۱۰):

جدول ۱۰- میزان کاربرد زبان فارسی در حوزه مدرسه به تفکیک مخاطب و منطقه

منطقه / مخاطب	الف		ب		مجموع	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
همکلاسی در حیاط مدرسه	۱۰۶	۵۵/۲	۶۷	۳۴/۹	۱۷۳	۴۵/۰۵
همکلاسی در کلاس	۱۰۶	۵۵/۲	۴۹	۲۵/۵	۱۵۵	۴۰/۳۶
معلم در کلاس	۱۱۰	۵۷/۳	۷۲	۳۷/۵	۱۸۲	۴۷/۳۹
معلم در حیاط مدرسه	۹۵	۴۹/۵	۳۳	۱۷/۲	۱۲۸	۳۳/۳۳
مدیر و معاون مدرسه	۸۳	۴۳/۲	۴۹	۲۵/۵	۱۳۲	۳۴/۳۸
مستخدم مدرسه	۶۶	۳۴/۴	۲۸	۱۴/۶	۹۴	۲۴/۴۸

اما این امیدواری هم‌اکنون در حوزه مدرسه تداوم ندارد (زارعی، ۱۴۰۳) و شاید در آینده نیز تداوم نداشته باشد مگر اینکه اتفاقات غیرمنتظره‌ای رخ دهد.

۳-۳- حوزه اداری

داده‌های جدول (۱۱) حاکی از آن است که در حوزه اداری شهر کرمانشاه کاربرد زبان کمتر تابع جایگاه و طبقه اجتماعی مخاطبان است چون آزمودنی‌ها با کارمندان، پزشکان و منشی‌های آنها در مطب به ترتیب ۶۲ درصد، ۶۳ درصد و ۸۳/۹ درصد به زبان کردی صحبت می‌کنند.

جدول ۱۱- میزان کاربرد زبان در حوزه اداری در کل جمعیت نمونه به تفکیک مخاطب

زبان / مخاطب	فارسی		کردی		سایر		مجموع	
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
کارمند اداره	۳۷/۸	۱۴۵	۶۲	۲۳۸	۰/۳۰	۱	۳۸۴	۱۰۰
پزشک	۳۶/۵	۱۴۰	۶۳	۲۴۲	۰/۵۰	۲	۳۸۴	۱۰۰
منشی پزشک	۱۶/۱	۶۲	۸۳/۹	۳۲۲	۰	۰	۳۸۴	۱۰۰

۳-۴- حوزه کوچه‌وبازار

انتخاب زبان در این حوزه گسترده قابل پیش‌بینی نیست چون موقعیت‌ها با توجه به شغل، طبقه اجتماعی، گروه سنی و جنسیت افراد پیوسته تغییر می‌کنند. بررسی دقیق‌تر جدول (۱۲) حاکی از غالب بودن زبان کردی در تمام موقعیت‌های حوزه کوچه و بازار است. بیشترین کاربرد زبان فارسی (۴۵/۶۲ درصد) هنگام برقراری ارتباط با معلمان مدارس و کمترین میزان (۲۵/۸ درصد) با فرد مسن ناشناس است. پس، در این حوزه افراد در انتخاب زبان در کنار موقعیت اجتماعی مخاطب، به سن او نیز توجه می‌کنند.

جدول ۱۲- میزان کاربرد زبان در حوزه کوچه‌وبازار در کل جمعیت به تفکیک مخاطب

زبان / مخاطب	فارسی		کردی		سایر		مجموع	
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
راننده اتوبوس و تاکسی	۲۵/۳	۹۷	۷۱/۶	۲۷۵	۳/۱	۱۲	۳۸۴	۱۰۰
مغازه‌دار	۲۸/۱	۱۰۸	۷۱/۹	۲۷۶	۰	۰	۳۸۴	۱۰۰
همسایه	۳۶/۲	۱۳۹	۶۳/۸	۲۴۵	۰	۰	۳۸۴	۱۰۰
معلمان مدارس	۴۵/۶۲	۱۷۵	۵۴/۳۸	۲۰۸	۰/۳	۱	۳۸۴	۱۰۰
جوان ناشناس	۲۹/۲	۱۱۲	۷۰/۸۰	۲۷۲	۰	۰	۳۸۴	۱۰۰
فرد مسن ناشناس	۲۵/۸	۹۹	۷۴/۲	۲۸۵	۰	۰	۳۸۴	۱۰۰
سایر شهرهای استان	۳۶/۵	۱۴۰	۵۷/۳	۲۲۰	۶/۳	۲۴	۳۸۴	۱۰۰

۳-۵- حوزه هنر و سرگرمی

در این حوزه خصوصی و موضوع‌محور، افراد نسبت به انتخاب زبان آزادانه‌تر عمل می‌کنند. بررسی علاقه آزمودنی‌ها نسبت به کاربرد زبان مادری‌شان در زمینه‌های شعر و موسیقی (به ترتیب ۶۷/۲ درصد و ۶۶/۹ درصد) پررنگ‌تر از زبان فارسی است (جدول ۱۳) چون ویژگی‌های منحصر بفرد موسیقی و شعر کردی (مانند آهنگ و وزن) بیشتر عواطف و احساسات درونی مخاطبان را برمی‌انگیزد.

جدول ۱۳- میزان علاقه‌مندی به زبان در حوزه هنر و سرگرمی در کل جمعیت نمونه

موضوع	زبان		فارسی		کردی		مجموع
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
شعر	۱۲۶	۳۲/۸	۲۵۸	۶۷/۲	۳۸۴	۱۰۰	
موسیقی	۱۲۷	۳۳/۱	۲۵۷	۶۶/۹	۳۸۴	۱۰۰	
داستان	۱۹۴	۵۰/۵	۱۹۰	۴۹/۵	۳۸۴	۱۰۰	
فیلم سینمایی	۱۸۱	۴۷/۱	۲۰۳	۵۲/۹	۳۸۴	۱۰۰	
تئاتر	۲۲۸	۵۹/۴	۱۵۶	۴۰/۶	۳۸۴	۱۰۰	

تصور نگارنده بر آن بود که آن دسته از آزمودنی‌هایی که در موضوعات هنری بیشتر به زبان کردی جنوبی علاقه‌مند هستند، در مورد فرهنگ و زبان محلی خود نیز بیشتر مطالعه کنند. برای دستیابی به این نتیجه، میزان مطالعه آنان در سه سطح «خیلی»، «کم» و «اصلا» طبقه‌بندی شد. تنها ۲۹/۴ درصد از آنان درباره زبان و فرهنگ بومی خود خیلی مطالعه دارند و اکثر آنها درباره موضوع یادشده یا کم مطالعه دارند یا اصلا مطالعه نکرده‌اند (جدول ۱۴).

جدول ۱۴- میزان مطالعه در خصوص زبان و فرهنگ کردی در کل جمعیت نمونه

میزان مطالعه	فراوانی	درصد
خیلی	۹۵	۲۹/۴
کم	۱۶۸	۳۸/۸
اصلا	۱۲۱	۳۱/۸
جمع	۳۸۴	۱۰۰

با توجه به اینکه از کل حجم نمونه ۳۸۴ نفری تنها ۱۰ نفر سواد خواندن و نوشتن نداشتند (بخش ۲)، این وضعیت به‌خاطر بی‌سوادی یا بی‌علاقگی افراد نیست. شاید در دسترس نبودن منابع کافی و ضعف اطلاع‌رسانی افراد و سازمان‌های دست‌اندرکار تحقق چنین امری را دشوار ساخته‌است.

۳-۶- حوزه مذهب

حوزه مذهب موضوعاتی را مثل مراسم سوگواری و نیایش در بر می‌گیرد. در موضوع نسبتاً متفاوت نیایش می‌توان از انتخاب زبان افراد در حوزه مذهب و خواسته‌های درونی افراد تا حدودی آگاهی یافت. با توجه به جدول (۱۵)، در موضوع نیایش زبان کردی با ۴۶/۶ درصد کاربرد، نسبت به زبان فارسی و سایر زبان‌ها، زبان غالب در این حوزه است. اما، بررسی برخی داده‌ها درخصوص نسل جوان تداوم چنین وضعیتی دیده نمی‌شود (زارعی، ۱۴۰۳) و مذهب هم نمی‌تواند پایگاهی برای حفظ زبان کردی در شهر کرمانشاه باشد.

جدول ۱۵- توزیع فراوانی برحسب زبان نیایش در کل حجم نمونه

زبان	فراوانی	درصد
فارسی	۱۱۷	۳۰/۵
کردی	۱۷۹	۴۶/۶
سایر	۸۸	۲۲/۹
جمع	۳۸۴	۱۰۰

۳-۷- بررسی نگرش زبانی آزمودنی‌ها

اهمیت و تأثیر شگرف نگرش زبانی تا بدانجاست که آن را مقدمه تغییر یا حفظ زبان دانسته‌اند. نگرش نه یک مفهوم مطلق، بلکه پیوستاری است که دو انتهای آن مثبت و منفی است و در بین این پیوستار نگرش‌های گوناگون با درجات متفاوت قرار دارند. براین اساس، پرسش‌های نگرشی در سه سطح مطرح شده‌اند تا به این آگاهی برسیم که واکنش شهروندان کرمانشاهی تا چه میزان بازتاب نگرش آنان در مورد جایگاه کردی جنوبی است. نخست از میزان ضروری بودن زبان کردی پرسیده شد که ۷۸/۶۵ درصد از آنها دانستن زبان کردی را خیلی ضروری دانستند و درصد اندکی از آنان گزینه «اصلاً» را انتخاب کردند (جدول ۱۶).

جدول ۱۶- نگرش آزمودنی‌ها نسبت به دانستن زبان کردی

ضرورت منطقه	خیلی		کم		اصلاً		مجموع	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
الف	۱۴۱	۷۳/۴	۳۷	۱۹/۳	۱۴	۷/۳	۱۹۲	۱۰۰
ب	۱۶۱	۸۳/۹	۲۹	۱۵/۱	۲	۱	۱۹۲	۱۰۰
کل جمعیت نمونه	۳۰۲	۷۸/۶۵	۷۸	۱۷/۲	۴	۴/۱۵	۳۸۴	۱۰۰

چنین وضعیتی می‌تواند امیدوارکننده باشد، اما باید گفت که نگرش‌ها اقدام عملی محسوب نمی‌شوند و باید با کاربرد زبان همسو باشند و تداوم چنین نگرش مثبتی را با گذشت زمان نیز سنجید.

جهت بررسی دقیق‌تر نگرش زبانی، از مخاطبان در مورد داشتن لهجه کردی در هنگام فارسی صحبت کردن و کم شدن اعتبار آنان پرسش شد. حدود ۶۴ درصد از کل آزمودنی‌ها و حدود ۸۰ درصد از آزمودنی‌های منطقه الف (یعنی نیمی از جمعیت پژوهش ما) از داشتن لهجه زبان کردی «خیلی» یا «کمی» آزرده‌خاطر می‌شوند (جدول ۱۷).

جدول ۱۷- نگرش آزمودنی‌ها نسبت به کم‌اعتباری آنان در صورت داشتن لهجه کردی

کم- اعتباری منطقه	خیلی		کم		اصلا		مجموع	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
الف	۸۳	۴۳/۲	۷۰	۳۶/۵	۳۹	۲۰/۳	۱۹۲	۱۰۰
ب	۳۱	۱۶/۱	۶۰	۳۱/۳	۱۰۱	۵۲/۶	۱۹۲	۱۰۰
کل جمعیت نمونه	۱۱۴	۲۹/۶۹	۱۳۰	۳۳/۸۵	۱۴۰	۳۶/۴۶	۳۸۴	۱۰۰

چنانچه موضوع را با توجه به آزمودنی‌های گروه سنی جوان‌تر بررسی کنیم نتیجه قابل پیش‌بینی خواهد بود (زارعی، ۱۴۰۳). شواهد حاکی از کاهش تدریجی گویشوران کردی جنوبی (و شاید زوال تدریجی این زبان) در آینده باشد. در ادامه، از دیدگاه خود گویشوران موضوع را بررسی کردیم (جدول ۱۸) که بیش از ۴۸ درصد از جمعیت نمونه معتقد بودند که کردی جنوبی در این شهر «خیلی» روبه‌زوال است و تنها ۱۹ درصد از آنها این موضوع را قاطعانه رد کردند. براین‌اساس می‌توان تحلیل نمود که آزمودنی‌ها خود را تکیه‌گاه امنی جهت حفظ زبان محلی نمی‌دانند.

جدول ۱۸- نگرش اعضای نمونه نسبت به زوال زبان کردی جنوبی در شهر کرمانشاه

میزان در زوال بودن زبان منطقه	خیلی		کم		اصلا		مجموع	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
الف	۹۴	۴۹	۷۵	۳۹/۱	۲۳	۱۲	۱۹۲	۱۰۰
ب	۹۱	۴۷/۴	۵۱	۲۶/۶	۵۰	۲۶	۱۹۲	۱۰۰
کل جمعیت نمونه	۱۸۵	۴۸/۱۸	۱۲۶	۳۲/۸۱	۷۳	۱۹/۰۱	۳۸۴	۱۰۰

۳-۸- نقش عوامل اجتماعی در میزان کاربرد زبان در کرمانشاه

۳-۸-۱- سن

در فرایند تغییر زبان عامل سن نقش تعیین‌کننده‌ای دارد و نسل جوان هر جامعه زبانی بیش از افراد مسن به سمت زبان معتبر سوق می‌یابد. براین اساس، در گروه‌های سنی پایین‌تر کاربرد زبان کردی کاهش و در مقابل، فارسی رواج بیشتری پیدا می‌کند (جدول ۷ و زارعی، ۱۴۰۳).

۳-۸-۲- جنسیت

عامل جنسیت سبب تفاوت در رفتار زبانی و کاربرد زبان گویشوران می‌شود. نخست به کاربرد زبان فارسی در حوزه خانواده در شهر کرمانشاه با توجه به جنسیت می‌پردازیم. براساس نمودار (۱)، در تمام موقعیت ارتباطی زنان بیش از مردان در خانواده از فارسی استفاده می‌کنند.

نمودار ۱- توزیع فراوانی نمونه و کاربرد فارسی در حوزه خانواده به تفکیک جنسیت و مخاطب

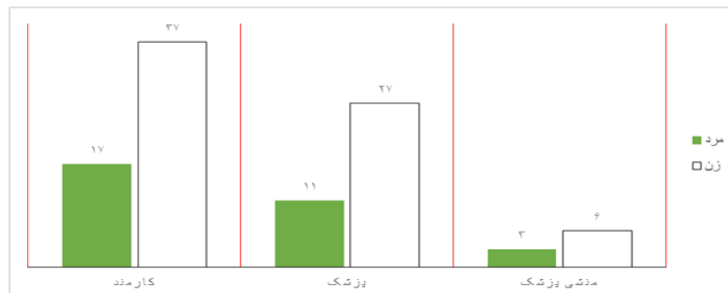
با توجه به گذشت زمان و تأثیر عامل جنسیت در کاربرد زبان، در تمام موقعیت‌های ارتباطی حوزه خانواده، دختران بیشتر از پسران زبان فارسی را به کار می‌برند (نمودار ۲). مقایسه نمودارهای (۱) و (۲) کاملاً گویای این نکته است که نقش جنسیت در گروه سنی یادشده نسبت به مجموع هر سه گروه سنی شاخص‌تر است.

نمودار ۲- توزیع فراوانی کاربرد فارسی در حوزه خانواده در گروه سنی زیر ۲۰ سال به تفکیک مخاطب و جنسیت

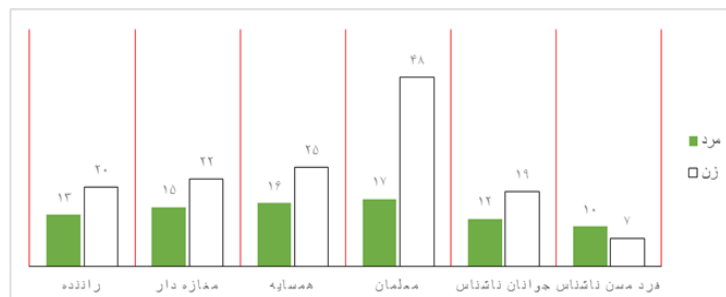
نقش جنسیت در کاربرد زبان در حوزه اداری نیز خودنمایی می‌کند. تصور می‌رود که گروه سنی ۲۰ تا ۵۰ ساله بیشتر در معرض موقعیت‌های اداری و فعالیت‌های مربوط به آن قرار داشته باشد. نتایج حاکی از پیش‌تاز بودن زنان در کاربرد فارسی در هنگام برخورد با کارمندان، پزشکان و منشی‌های آنهاست (نمودار ۳).

نمودار ۳- توزیع فراوانی کاربرد فارسی در حوزه اداری در گروه سنی ۲۰-۵۰ سال به تفکیک جنسیت

در حوزه کوچه‌وبازار نیز جز در موقعیت ارتباطی با «فرد مسن ناشناس»، زنان ۲۰ تا ۵۰ ساله نسبت به مردان همان گروه سنی در کاربرد زبان فارسی پیشی گرفته‌اند (نمودار ۴). برای توجیه، شاید بتوان گفت که مردان به لحاظ موقعیت‌های شغلی و فعالیت‌های روزانه، در قیاس با زنان، بیشتر با افراد مسن ناشناس مواجه می‌شوند.

نمودار ۴- توزیع فراوانی کاربرد فارسی در حوزه کوچه و بازار در گروه سنی ۲۰-۵۰ سال به تفکیک جنسیت

جنسیت در نوع نگرش افراد به انتخاب زبان تعیین‌کننده است. داده‌های جدول (۱۹) احساس آزمودنی‌ها را در مورد داشتن لهجه کردی هنگام فارسی صحبت کردن نشان می‌دهد. در ۷۲ درصد از زنان داشتن لهجه کردی «خیلی» یا «کمی» از اعتبار آنها می‌کاهد. درمقابل،

در حدود ۴۵ درصد از مردان داشتن لهجه کردی «اصلا» از اعتبار آنها نمی‌کاهد. با این اوصاف، زنان و دختران با چنین نگرشی در قیاس با مردان و پسران از پیشگامان تغییر زبان کردی به فارسی در کرمانشاه هستند.

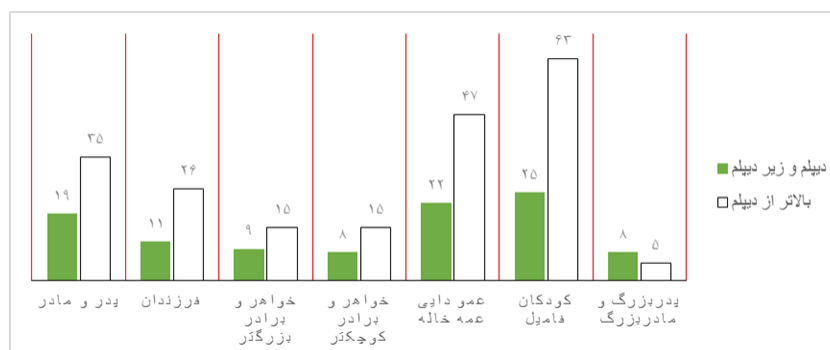
جدول ۱۹- میزان کم‌اعتباری آزمودنی‌ها در صورت داشتن لهجه کردی (به تفکیک جنسیت)

کم‌اعتباری جنسیت	خیلی		کم		اصلا		مجموع	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
مرد	۴۵	۲۳/۴	۶۱	۳۱/۸	۸۶	۴۴/۸	۱۹۲	۱۰۰
زن	۶۹	۳۵/۹	۶۹	۳۵/۹	۵۴	۲۸/۱	۱۹۲	۱۰۰
کل جمعیت نمونه	۱۱۴	۲۹/۶۹	۱۳۰	۳۳/۸۵	۱۴۰	۳۶/۴۶	۳۸۴	۱۰۰

۳-۸-۳- تحصیلات

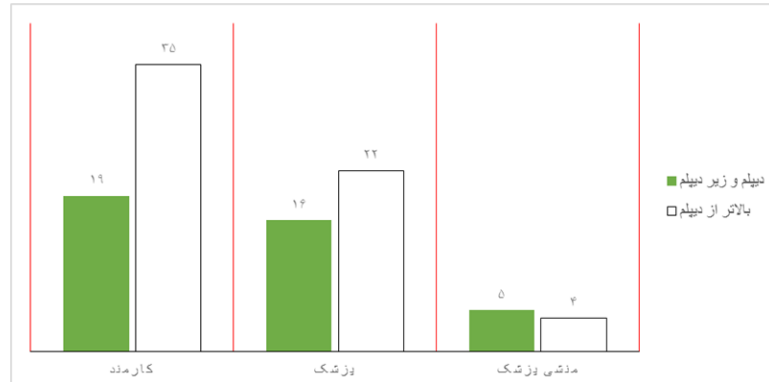
تصور می‌رود در هر جامعه زبانی، گرایش تحصیل‌کردگان به زبان رسمی باشد تا زبان محلی و اینان زبان گونه رسمی را برای تربیت کودکان خود انتخاب می‌کنند. برای اثبات این سخن، نقش تحصیلات در انتخاب و کاربرد زبان در مخاطبان ۲۰ تا ۵۰ ساله، در دو سطح تحصیلی دیپلم و زیر دیپلم و بالاتر از دیپلم ارزیابی شد. نخست، این موضوع در حوزه خانواده سنجیده شد که جز در موقعیت ارتباطی با پدر/ مادر بزرگ، در تمام موارد مخاطبان با مدرک بالاتر از دیپلم بیشتر از آزمودنی‌های زیردیپلم و دیپلم از زبان فارسی بهره‌مند هستند (نمودار ۵)؛ یعنی، در گروه‌های تحصیلی بالا انتقال زبان فارسی به نسل‌های آتی در جریان است نه زبان کردی.

نمودار ۵- توزیع فراوانی کاربرد فارسی در گروه سنی ۲۰ تا ۵۰ ساله در حوزه خانواده برحسب تحصیلات

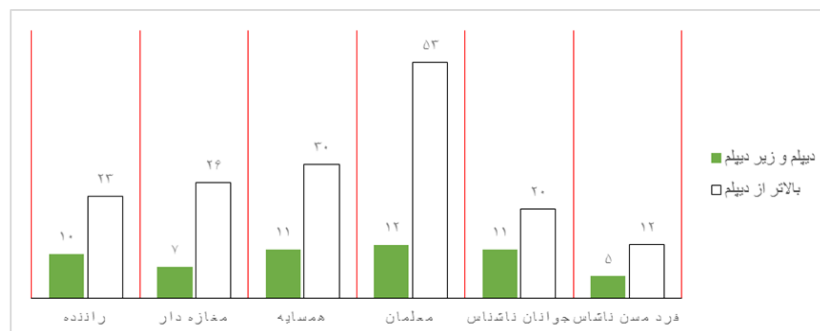
در حوزه اداری نیز، بجز هنگام صحبت با منشی پزشک، در برقراری ارتباط با کارمند اداره و پزشک در مطب، گروه تحصیلی بالاتر نسبت به افراد با تحصیلات کمتر، بیشتر از زبان فارسی استفاده می‌کنند (نمودار ۶).

نمودار ۶- توزیع فراوانی کاربرد فارسی در حوزه اداری در گروه سنی ۲۰ تا ۵۰ سال برحسب تحصیلات

برای بررسی دقیق‌تر، نقش تحصیلات در حوزه گسترده و متنوع کوچه و بازار سنجیده شد (نمودار ۷). در تمام موقعیت‌های این حوزه، به‌ویژه در موقعیت ارتباطی با معلمان، افراد بالاتر از دیپلم، بیشتر ترجیح می‌دهند که از فارسی استفاده کنند تا زبان کردی. باین‌اوصاف، می‌توان گفت که افراد دارای تحصیلات بالاتر، از رواج دهنده‌های اصلی زبان فارسی در حوزه کوچه و بازار شهر کرمانشاه هستند.

نمودار ۷- توزیع فراوانی کاربرد فارسی در حوزه کوچه‌وبازار در گروه سنی ۲۰ تا ۵۰ سال برحسب تحصیلات

۳-۸-۴- منطقه سکونت

موقعیت جغرافیایی شهر کرمانشاه به گونه‌ای است که بیشتر ساکنان جنوب شهر (منطقه الف)، در مقایسه با ساکنان شمال شهر (منطقه ب)، وضعیت اقتصادی بهتری دارند؛ برخلاف شهرهایی مثل تهران. ملاک این دسته‌بندی دوگانه تنها شمال و جنوب شهر نبوده‌است، چون در این پژوهش برخی از بخش‌های جنوبی شهر در منطقه ب قرار گرفته‌است و برعکس. پس وضعیت زبانی مناطق الف و ب از سه منظر بررسی شد: ۱- زبان غالب خانواده‌ها ۲- زبان غالب مخاطبان زیر ۲۰ سال در حوزه مدرسه و خانواده ۳- نگرش آزمودنی‌ها نسبت به زبان‌های کردی و فارسی.

براساس جدول (۲۰)، اکنون خانواده‌ها در منطقه ب بیشتر از منطقه الف در جهت حفظ زبان کردی گام برمی‌دارند و زبان کردی (۵۰ درصد) نسبت به فارسی غالب است.

جدول ۲۰- توزیع فراوانی نمونه برحسب زبان غالب در خانواده به تفکیک منطقه

زبان غالب منطقه	فارسی		کردی		سایر		مجموع	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
الف	۹۱	۴۷/۴	۹۳	۴۸/۴	۸	۲/۴	۱۹۲	۱۰۰
ب	۶۱	۳۱/۸	۹۶	۵۰	۳۵	۱۸/۲	۱۹۲	۱۰۰
کل جمعیت نمونه	۱۵۲	۳۹/۵۸	۱۸۹	۴۹/۲۲	۴۳	۱۱/۲۰	۳۸۴	۱۰۰

در حوزه مدرسه، منطقه سکونت نقش پررنگی دارد. دانش‌آموزان منطقه الف نسبت به همتایان خود در منطقه ب در جهت تغییر زبان پیش‌تاز هستند چون در تمام موقعیت‌ها، جز در موقعیت ارتباطی با مستخدم مدرسه، از زبان فارسی استفاده می‌کنند (جدول ۲۱).

جدول ۲۱- میزان کاربرد زبان فارسی در حوزه مدرسه در گروه سنی زیر ۲۰ سال به تفکیک مخاطب و منطقه

مخاطب منطقه	الف		ب	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
همکلاسی در حیاط	۶۴	۱۰۰	۴۰	۶۲/۵
همکلاسی در کلاس	۶۴	۱۰۰	۳۷	۵۷/۸
معلم در کلاس	۶۴	۱۰۰	۴۲	۶۵/۶
معلم در حیاط مدرسه	۶۴	۱۰۰	۱۷	۲۶/۶
مدیر و معاون مدرسه	۶۴	۱۰۰	۳۴	۵۳/۱
مستخدم مدرسه	۵۶	۸۷/۵	۱۴	۲۱/۹

منطقه سکونت در شکل‌گیری نگرش‌های زبانی افراد تأثیر شگرفی دارد. بررسی داده‌ها نشان‌داد که حدود ۸۰ درصد از آزمودنی‌های منطقه الف از داشتن لهجه زبان کردی «خیلی» یا «کمی» آزرده‌خاطر می‌شوند. طبیعی است که این افراد تمایلی به انتقال زبان به نسل بعد از خود را نخواهند داشت. اما، این وضعیت در منطقه ب نسبتاً مثبت است و ۵۲/۶ درصد از آنها قاطعانه گفتند که داشتن لهجه کردی اصلاً از اعتبارشان نمی‌کاهد.

۴- نتیجه‌گیری

در این پژوهش، ضمن بهره‌گیری از عوامل اجتماعی و نگرش‌های زبانی آزمودنی‌ها، وضعیت کاربرد زبان کردی جنوبی (گویش کرمانشانی) در حوزه‌های مختلف بررسی شد که در مجموع ۶۰/۶۸ درصد از آزمودنی‌ها زبان کردی را به‌عنوان زبان اول آموخته‌اند (جدول ۳) اما با سپری شدن زمان، کاربرد این زبان در اکثر خانواده‌های کرمانشاهی کاهش یافته است. وضعیت یادشده حاکی از به‌حاشیه رفتن زبان محلی و غلبه زبان فارسی در حوزه خانواده است. استفاده از زبان کردی در حوزه مدرسه، در کل جمعیت نمونه، نسبتاً امیدوارکننده بود (جدول ۱۰) اما در نسلی که هم‌اکنون در مدرسه مشغول تحصیل هستند وضعیت کاملاً وارونه شده چون در حوزه آموزشی از زبان محلی بهره چندانی نمی‌برند (جدول ۲۱). همین‌طور، داده‌ها حاکی از غالب بودن زبان کردی در حوزه اداری است (جدول ۱۱) اما، با توجه به پژوهش‌های انجام شده (زارعی، ۱۴۰۳) در گروه‌های سنی پایین‌تر، شاهد غلبه زبان فارسی هستیم.

کاربرد زبان در حوزه متنوع و گسترده کوچه‌وبازار تحت تأثیر شغل، طبقه اجتماعی، سن و جنسیت مشارکان قرار می‌گیرد. مثلاً، میزان کاربرد زبان فارسی در گفتگو با یک معلم ۴۵/۶۲ درصد و هنگام برخورد با یک فرد مسن ناشناس ۲۵/۸ درصد بود ولی در مجموع در این حوزه کردی زبان غالب است (جدول ۱۲).

در حوزه هنر و سرگرمی در زمینه‌های شعر، موسیقی و فیلم زبان کردی بر فارسی غلبه دارد (جدول ۱۳). در حوزه مذهب، بیشتر آزمودنی‌ها هنگام نیایش از کردی استفاده می‌کنند (جدول ۱۵). نگرش‌های زبانی آزمودنی‌ها نسبت به کاربرد زبان کردی تأثیرگذار است و ۷۸/۶۵ درصد از آزمودنی‌ها دانستن زبان کردی را خیلی ضروری دانستند (جدول ۱۶). اما، نگرش‌ها اقدام عملی محسوب نمی‌شوند چون حدود ۶۴ درصد از آنها از داشتن لهجه کردی

هنگام فارسی صحبت کردن خیلی یا کمی آزرده‌خاطر می‌شوند (جدول ۱۷). بنابراین، نگرش واقعی آن‌ها نسبت به زبان کردی منفی است و انتقال زبان توسط آنها به نسل بعدی دشوار به نظر می‌رسد.

عوامل اجتماعی سن، جنسیت، تحصیلات و منطقه سکونت نیز بر میزان کاربرد کردی جنوبی و نگرش آزمودنی‌ها بی‌تأثیر نیستند (بخش ۳-۸). گروه‌های سنی پایین‌تر گرایش بیشتری به کاربرد زبان فارسی دارند تا زبان کردی (جدول‌های ۶ و ۷). زنان و دختران بیش از مردان و پسران (نمودارهای ۱ تا ۴ و جدول ۱۹) و افراد با تحصیلات بالاتر بیش از افراد کم‌سواد (نمودارهای ۵ تا ۷) ترجیح می‌دهند که در حوزه‌های مختلف از زبان فارسی بهره بگیرند. آزمودنی‌های ساکن منطقه الف نسبت به ساکنان منطقه ب در کاربرد زبان فارسی پیش‌تاز هستند (جدول‌های ۲۰ و ۲۱). براساس داده‌ها، کاربرد زبان کردی در حوزه خانواده کم‌تر از دو حوزه اداری و کوچه‌وبازار است (جدول‌های ۷، ۱۱ و ۱۲).

مهم‌تر از این‌ها، حدود ۷۳ درصد از گروه سنی زیر ۲۰ سال گویشور بومی فارسی هستند (جدول ۶) و تنها ۱۶/۴۰ درصد از آنها قصد دارند که در آینده با فرزندان خود به زبان کردی ارتباط برقرار کنند. کاربرد زبان کردی در موقعیت ارتباطی با "کودکان فامیل"، در تمام گروه‌های سنی به پایین‌ترین میزان خود رسیده است. بنابراین، با توجه به کاهش فراگیران کنونی زبان کردی جنوبی و به‌حاشیه رانده شدن آن در حوزه خانواده، عدم استقبال زنان و دختران از زبان کردی و نگرش منفی گویشوران نسبت به زبان خود، همگی تأییدکننده و تبیین خوبی برای فرضیه ما مبنی بر کاهش کاربرد زبان کردی به‌ویژه در میان جوانان و نوجوانان در کرمانشاه و گسترش فرایند تغییر زبان در این شهر هستند.

یافته‌های این پژوهش برای صداوسیما مرکز کرمانشاه، آموزش و پرورش، میراث فرهنگی، زبان‌شناسان بومی و سایر پژوهشگران حوزه زبانی جهت برنامه‌ریزی زبانی برای تغییر یا معکوس کردن وضعیت موجود، از آمارهای عینی و واقعی خواهد بود.

از آنجاکه فراگیری زبان کردی از سوی کودکان در خانواده تحت‌تأثیر جایگاه و کاربرد آن در بیرون از این حوزه قرار می‌گیرد، نمی‌توان تنها خانواده را در حفظ زبان محلی موظف دانست. زبان کردی جنوبی در کرمانشاه از پشتوانه نوشتاری برخوردار نیست و کاربرد آن هم از مکالمات روزانه فراتر نمی‌رود. در چنین وضعیتی، صداوسیما به‌عنوان مهم‌ترین رسانه جمعی لازم است نقش خود را به‌درستی ایفا کند و با پخش برنامه‌های علمی، ورزشی، فرهنگی،... و

گفتگو با چهره‌های سرشناس و محبوب ورزشی، علمی و نخبگان به زبان کردی، جایگاه این زبان را ارتقاء دهد. پخش برنامه به زبان محلی صرفاً در قالب طنز نه تنها کافی نیست بلکه شاید سبب تضعیف جایگاه این زبان در میان نسل جوان شود. به علاوه، این رسانه باید از گویشوران اصیل کردی بهره بگیرد تا زبان مورد استفاده آن‌ها با زبان مردم کوچه و بازار تفاوت اساسی نداشته باشد. در غیر این صورت، رسانه‌ای مناسب و مطمئن برای تقویت و گسترش زبان کردی محسوب نخواهد شد.

منابع

- بشیرنژاد حسن. مازندرانی: جایگاه، کاربرد و نگرش‌های گویشوران در استان مازندران. رساله دکتری، دانشکده ادبیات فارسی و زبان‌های خارجی دانشگاه علامه طباطبائی. ۱۳۸۶.
- جاویدی شهروز. جهانی‌شدن و مرگ زبان‌ها. مجله اطلاعات سیاسی و اقتصادی. ۱۳۸۲؛ (۹۳ و ۹۴): ۱۳۶-۱۴۳.
- داوری اردکانی نگار، موسی کاظمی سیدمهدی. گویش نائینی: بقاء یا زوال؟ گویش‌شناسی، ۱۳۸۷؛ (۱): ۴۲-۵۴.
- دبیرمقدم محمد. زبان شناسی نظری: پیدایش و تکوین دستور زایشی. تهران: سمت. ۱۳۹۵.
- دبیرمقدم محمد. رده‌شناسی زبان‌های ایرانی. تهران: سمت. ۱۳۹۲.
- زارعی قدرت، دبیرمقدم محمد. نقش متغیر سن در حفظ یا تغییر زبان: مطالعه‌ای موردی درباره کردی کرمانشانی. فصلنامه مطالعات زبان‌ها و گویش‌های غرب ایران، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه رازی کرمانشاه (زیر چاپ). ۱۴۰۳. DOI: 10.22126/JLW.2024.10368.1752
- زمانی رودسری صدیقه. بررسی جایگاه و کاربرد زبان‌های فارسی و گیلکی در شهرستان لاهیجان با توجه به متغیرهای سن، شغل، جنسیت، موقعیت اجتماعی و تحصیلات. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته زبان‌شناسی، دانشکده ادبیات، دانشگاه پیام نور مرکز تهران. ۱۳۸۹.
- زندی بهمن، نصیری پرویز و رادگیری ابراهیم. بررسی پدیده دوزبانگونی در اردبیل از دیدگاه زبان‌شناسی اجتماعی. دوفصلنامه زبان‌شناسی و گویش‌های خراسان. ۱۳۹۴؛ (۷): ۸۹-۱۰۷. DOI: <https://doi.org/10.22067/lj.v7i13.58962>
- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کرمانشاه، معاونت آمار و اطلاعات. نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵ شهر کرمانشاه (به تفکیک مناطق ۸ گانه شهرداری و محلات و برآورد جمعیت تا سال ۱۴۰۰). کرمانشاه: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کرمانشاه، ۱۳۹۷.

علایی بهلول. مبانی اجتماعی- فرهنگی کاربرد زبان فارسی به‌عنوان زبان آموزش در مناطق ترک‌زبان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده ادبیات فارسی و زبان‌های خارجی دانشگاه علامه طباطبائی. ۱۳۸۳.

فراستی شهلا، صابری کورش و ویسی هیوا. فرسایش و تغییرات زبانی در کردی کلهری ایلامی‌های مقیم تهران. مطالعات زبان‌ها و گویش‌های غرب ایران، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه

رازی کرمانشاه، ۱۳۹۸؛ ۷(۲۵): ۹۵-۱۱۰. DOI: 10.22126/JLW.1970.1075

گلشاهی عباس. بررسی جایگاه و کاربرد زبان بلوچی در شهرستان‌های چابهار و کنارک. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، زبان‌شناسی همگانی، دانشگاه پیام نور مرکز تهران. ۱۳۸۹.

مدرسی یحیی. درآمدی بر جامعه‌شناسی زبان. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی. ۱۳۹۶.

Al-Obaidi, T., A. & Dweik, B. Language Contact, Use and Attitude Among the Chaldo-Assyrians of Baghdad, Iraq: A sociolinguistic Study. *Journal of Advances in Linguistics*, 2014, 3(3): 219-232. DOI: 10.24297/jal.v3i3.5212

Bashirnezhad. *Mazandarani: Social Status, Usage, and Speakers' Attitudes in Mazandaran*. PhD Thesis in Linguistics, Allame Tabatabaei University, 2007. [In Persian].

Beck, D. & Lam, Y. Language Loss and Linguistic Suicide: A Case Study from the Sierra Norte de Puebla, Mexico. *Toronto Working Papers in Linguistics*, 2008, 27, 5-6. DOI <https://doi.org/10.7939/R3J679027> [Accessed 1 Apr 2018]

Cohn, A. C., & Ravindranath, M. Local languages in Indonesia: Language maintenance or language shift? *Linguistik Indonesia*, 2014, 32(2): 131-148. DOI <https://doi.org/10.26499/li.v32i2.22> [Accessed December 5, 2019]

Dabir Moghaddam, M. *The typology of the Iranian languages*. Tehran: SAMT, 2013. [In Persian].

Dabir Moghaddam, M. *Theoretical linguistics*. Tehran: SAMT, 2014. [In Persian].

Davari Ardakani, N. and MousaKazemi, S.M. *Naeini Dialect: Survival or Decline?* In *Dialectology*, 2005, 5(1): 42-54. [In Persian].

Farasati, Sh., Saberi, K. and weisi, H. Erosion and Linguistic Changes in The Kalhori Kurdish of Elamites Living in Tehran. *The Journal of Western Iranian Languages and Dialects*, Razi Univresity, Faculty of Literature and Humanities, 2018, 7(25), 95-110. [In Persian]. DOI: 10.22126/JLW.1970.1075

Fasold, R. *The Sociolinguistics of Society*. Oxford, UK: Basil Blackwell, 1984.

Fishman, J. A. *Reversing Language Shift: Theoretical and Empirical Assistance to Threatened Languages*. Clevedon: Multilingual Matters, 1991.

Fishman, J.A. *Language Loyalty in the United States*. The Hague: Mouton, 1966.

Gogonas, N. Language shift in second generation Albanian immigrants in Greece. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 2009, 30 (2): 95-110. DOI: 10.1080/01434630802307908 [Accessed December 18, 2019]

Golshahi, A. *The Study of Status and application of Persian and Baluchi Languages in Chabahar and Konarak Cities*. M.A. Thesis in Linguistics, Payam-e- Noor University, Tehran, 2010. [In Persian]

- Javidi, Sh. Globalisation and Language Death. *Political and Economical Information Magazine*, 2003, (193-194), 136-143. [In Persian].
- Grenoble, L. A., & Whaley, L. J. *Saving languages: An introduction to language revitalization*. New York: Cambridge University Press, 2006.
- Habtoor, H. A. Language maintenance and language shift among second generation Tigrinya – Speaking Eritrean immigrants in Saudi-Arabia. *Theory and Practice in Language Studies*, 2012, 2 (5): 945 – 955. DOI:10.4304/tpls.2.5.945-955
- Hyltenstam, K. & Stroud, C. Language maintenance. In: H. Goebel, P. H. Nelde, Z. Starý & W. Wölck (eds.), *Contact Linguistics. An International Handbook of Contemporary Research. Volume 1*. Berlin & New York: Walter de Gruyter, 1996, 567–578.
- Loutfi, A. (2020). The Status of Mother Tongues and Language Policy in Morocco. *The International Journal of Applied Language Studies and Culture (IJALSC)*, 2020, 2(3): 1-10. DOI:10.34301/alsc.v3i2.27
- McNulty, S. J. Linguicide or linguistic suicide? A case study of Indigenous Minority Languages in France. *School of Philosophy, Psychology and Language Sciences of The University of Edinburgh hance*”, University of Edinburgh, United Kingdom, 2019. DOI:10.13140/RG.2.2.14334.13124. [Accessed 29 June 20].
- Modarresi, Y. *An introduction to sociolinguistics (3rd ed.)*. Tehran: The Institute for Humanities and Cultural Studies, 2012. [In Persian].
- Namei, Sh. *Iranian in Sweden: A case Study of Language Maintenance and Shift*. Uppsala, University Press, 2012.
- Piller, I. *Linguistic diversity and Justice. An Introduction to Applied Linguistics*. 1st edition Oxford University Press, 2016.
- Sallabank, J. Language Endangerment: Problems and Solutions. *eSharp, Special Issue: Communicating Change: Representing Self and Community in a Technological World*, 2010, 50-87. [Online] URL: <http://www.gla.ac.uk/esharp> [Accessed 29 June 2018].
- Sirkeci, I. & Zeinaloghlu, S. & Civelik, Y. *Language Shift among Kurds In Turkey: A special and demographic analysis*. In KURDISH STUDIES. 2016, 4(1): 25-50. <https://kurdishstudies.net/menu-script/index.php/KS/article/view/117> [Accessed 20 Feb 2018].
- Tandefelt, M. M. Some Linguistic Consequences of the Shift from Swedish to Finnish. In: Fase, W., Jaspaert, K. & Kroon, S. (eds.), *Maintenance and Loss of Minority Languages*. 1992, 149-163. Amsterdam: John Benjamins Publishing Co. DOI: <https://doi.org/10.1075/sibil.1>
- The Management and Planning Organization, Kermanshah Province, Deputy of Statistics and Information. *The Population and Housing Census Results, Kermanshah* (2015). The management and Planning Organization Center in Kermanshah province, 2017. [in Persian].
- UNESCO Ad Hoc Expert Group on Endangered Languages [UNESCO] *Language Vitality and Endangerment*. Paris: UNSECO. Available, 2003. http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/Language_vitality_and_endangerment_EN.pdf [Accessed 29 June 2018].

- Wamaitha, K., R. Assessment of Language Shift among the youth in Nairobi County, Kenya: Katarina University. *Journal of Advances in Language and Literary Studides*, 2019, 9(4): 34-56.
- URI <https://karuspace.karu.ac.ke/handle/20.500.12092/2425>. [Accessed 13 Apr 2020].
- Zamani Roodsari, S. *The Study of Gilaki and Persian Languages Status and Usage in Lahijan, Based on Age, Occupation, Gender, SocialPosition and Education*. M.A. Thesis in Linguistics, Payam-e- Noor University, 1389.
- Zandi, B., Nasiry. P.& Radnir.E.(2015). The Socolinguistic Study of Diaglosia in Ardebil. *The Journal of Linguistics and Dialects in Khorasan*, Ferdowsi University, 2015, 7(13): 89-107. [In Persian]. DOI: <https://doi.org/10.22067/lj.v7i13.58962>
- Zarei, Ghodrat. Age Variable in Language Maintenance or change: A Case Study of Kermashani Kurdish. *The Journal of Western Iranian Languages and Dialects*, 2023. [In Press]. <http://parsmodir.ir>

روش استناد به این مقاله:

زارعی قدرت، دبیر مقدم محمد. وضعیت کاربرد کردی جنوبی (گویش کرمانشاهی) در کرمانشاه: حفظ یا تغییر زبان؟ *زبان فارسی و گویش‌های ایرانی*، ۱۴۰۳؛ ۱(۱۷): ۱۱۵-۱۴۰. DOI:10.22124/plid.2025.27593.1682

Copyright:

Copyright for this article is retained by the author(s), with first publication rights granted to *Zaban Farsi va Guyeshhay Irani (Persian Lnguage and Iranian Dialects)*. This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by-/4.0/>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided that the original work is properly cited.

